

DE INKTPOT

OPGANG EN ONDERGANG

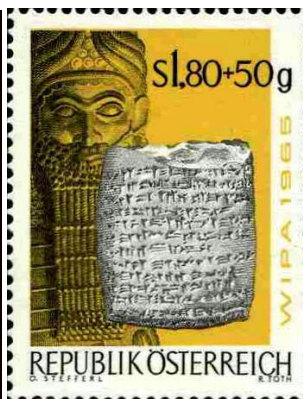
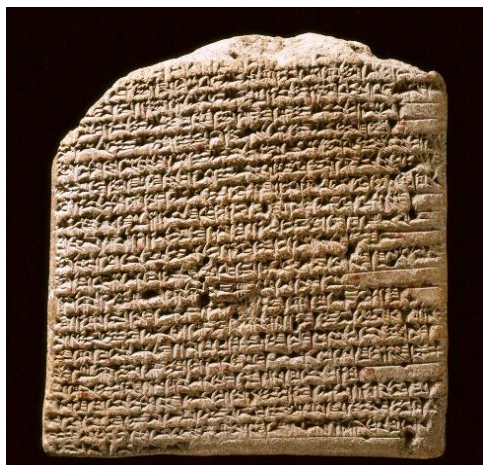
Johan Soetens

Lezen en schrijven – het lijkt zo gewoon maar dat is het duizenden jaren nooit geweest en op menig plaats op de wereld nog steeds niet.

Taalwetenschappers duiden het prille begin van de landbouw, 10.000 tot 12.000 jaar geleden, als de periode waarin voor het eerst behoefte ontstond om bepaalde zaken vast te leggen of te verduidelijken zoals men uit afbeeldingen en symbolen in de grotten van Zuid Frankrijk en Spanje kan waarnemen. Toch zou het nog 5.000 tot 6.000 jaar duren voor in het rijk der Soemerieërs, in het Tweestromenland tussen de Eufraat en de Tigris, iets ontstond dat men als schrift zou kunnen aanmerken.

Rond 3.300 jaar voor het begin van onze jaartelling ontstond het spijkerschrift, officieel cunivorm schrift geheten (van het Latijnse Cuneus = wigvorm). Eerst als boekhoudsysteem, noodzakelijk bij de zich ontwikkelende handel. Anderhalf duizend jaar later blijkt men in staat te zijn er verhalen mee te schrijven zoals het Gilgamesh epos, dat grote koningsdrama met zijn zondvloedverhaal waarvan de echo's doorklinken tot in het Bijbelboek Genesis. Daarmee wordt de mens geacht de Prehistorie te hebben verlaten. Het geschiedenis tijdperk was aangebroken.

Spijkerschrift, waarvan oorspronkelijk ieder teken een simplificatie was van een pictogram, werd 'geschreven' door met een schuin afgesneden rietstengel indrukken te maken in een later te bakken kleitablet of klei-cylinder maar het werd ook in rotswanden en op steen aangebracht. Door de bijna onverwoestbaarheid van het materiaal is een gigantische hoeveelheid er van bewaard gebleven maar dat wil nog niet zeggen dat het ook allemaal leesbaar is. Spijkerschrift werd ook gebruikt door een aantal volken met een andere taal dan het Soemerisch, zodat onderzoekers te maken

krijgen met bijvoorbeeld Akkadisch, Assyrisch/Babylonisch en Hettitisch, maar gelukkig ook met Oud-Perzisch, een taal die verwand is met het moderne Farsi. Dank zij dat laatste wisten de Duitse geleerde Georg Friedrich Grotefend (1775-1853) en de Engelse diplomaat Sir Henry Rawlinson (1810-1895) voor het eerst een tekst in spijkerschrift te ontcijferen. In Iran, op een vrijwel ongenaakbare rots op de berg Behistun bevindt zich namelijk een reliëf met inscripties uit de tijd van koning Darius I welke diens heldendaden beschrijft in Oud-Perzisch,

Babylonisch en Elamitisch. Grotefend slaagde er in verband te leggen tussen de koningsnamen in de eerste twee genoemde talen en Rawlinson maakte het werk af, o.a. door zich met een touw tot vóór de inscriptie te laten zakken. Op 25 mei 1875 werd door de Royal Asiatic Society vastgesteld dat het Mesopotamische spijkerschrift was ontcijferd maar dat is in feite nog steeds aan de gang want niet alle talen en teksten kunnen gelezen worden.

Boven; De ontwikkeling van het Soemerisch schrift van pictogram naar cuneivorm.

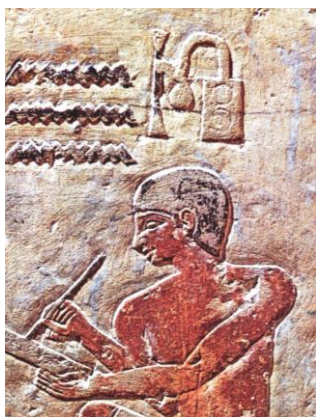
Rechts; Het reliëf ter ere van Darius I op de berg Behistun in Iran.

Beeld van een schrijver uit de Mastaba van Serdab, Z.O. van de Djoser pyramide ca. 850 v.C.

Rechts; de steen van Rosetta in het British Museum

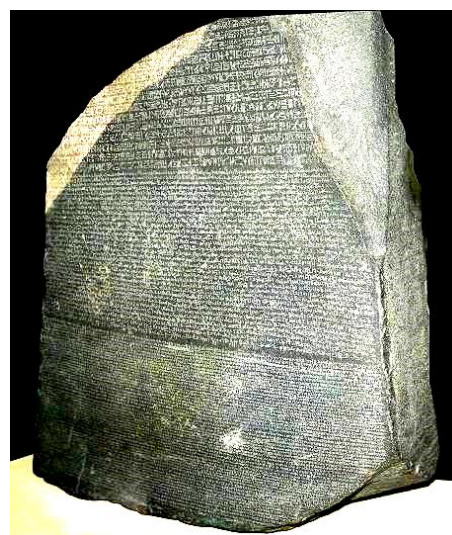

vermengd met water en lijm. Daarnaast behoorden een cup met water en een houder voor de schrijfstiften tot de vaste uitrusting. Tegenwoordig vormen deze hulpstukken het hiëroglief voor 'schrijver' zoals op een 4000 jaar oude afbeelding uit een graf uit Saqqara te zien is. Hoewel platte stukken kalksteen, met gips en lijm bedekte schrijfplanken en zelfs potscherven gebruikt werden, was papyrus het standaard schrijfmateriaal. Door de stengels van de *Cyperus papyrus* van hun bast te ontdoen, in repen te snijden en deze, kruislings over elkaar gelegd, met houten hamers te bewerken, creëerden de Egyptenaren een schrijfmateriaal dat 4000 jaar lang de ontwikkeling van de beschaving zou begeleiden.

Ongeveer gelijktijdig als het spijkerschrift ontstonden andere schriftvormen zoals het Chinees en het nog altijd onvertaaltbare Indusschrift maar geen daarvan is met zoveel romantiek omgeven en zo bekend geraakt als het Egyptische hiërogliefenschrift (van het Griekse 'Hieros = heilig' en 'Gryphein' = graven of griffen). De oude Egyptenaren noemden hun picturale schrift 'Woorden van God', in dit geval van Thot, de god van de wetenschap met zijn kenmerkende ibis hoofd. Anders dan in Mesopotamië ontwikkelde het zich niet tot een soort spijkerschrift maar ontstond er naast het officiële hiërogliefenschrift met zijn meer dan 700 tekens het z.g. 'Demotisch' schrift waarvan de schrifttekens voor de geleerden al even raadselachtig waren als de afbeeldingen waarvan men lange tijd dacht dat zij slechts symbolische betekenis hadden.

Bekend is hoe het geheim uiteindelijk werd ontrafeld dank zij een tijdens Napoleon's Egyptische veldtocht (1789-1801) gevonden basaltplaat van 1,2 meter hoog en behakt met een tekst in drie talen, waaronder Grieks. In 1799 werd deze steen onder het puin van de Egyptische stad Rosetta door Franse soldaten gevonden en in 1822 lukte het de in 1790 geboren Franse geleerde Jean François Champollion als eerste delen van de Egyptische teksten te ontcijferen. Daarmee ging gelijkelijk de deur open naar de rijke historie en naar de vele verhalen, hymnes en gebeden die zuilen, wanden en vooral de papyrusdocumenten bevatten.

Het beroep van schrijver stond in hoog aanzien. Inktpotten waren nog ver weg maar de schrijver had een steen met twee holtes beschikbaar waarin rode inkt, gemaakt van rode oker en zwarte inkt gemaakt van roet dat van kookketels was afgeschraapt en

Lederen penhouder, 6e-8e eeuw. Afkomstig uit het door Keizer Hadrianus in 130 gestichte Antinoë, nabij Beni Hasan. Thans in het Louvre, Parijs.

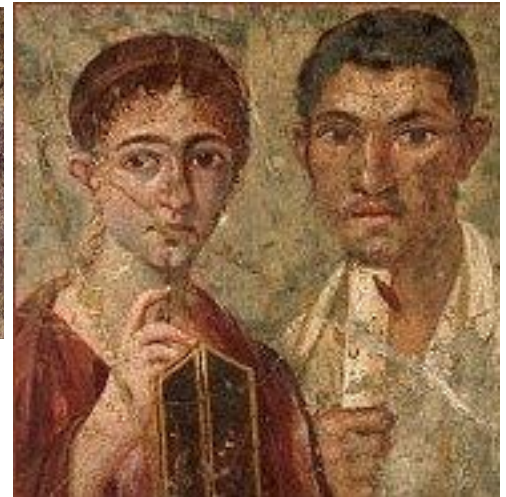
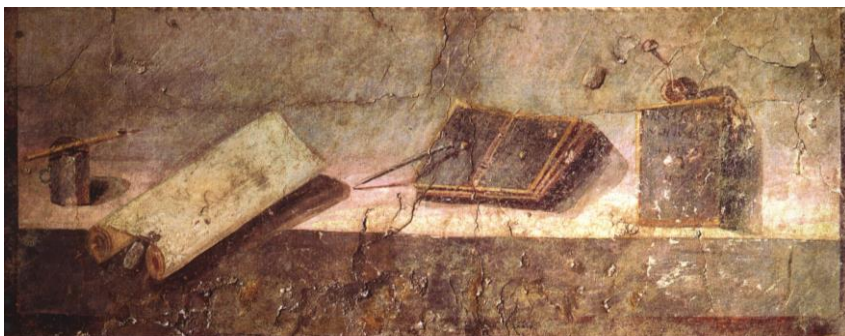
Oud Griekse schaal met afbeelding van het alfabet. . De oorspronkelijke tekens zijn, weliswaar in aangepaste vorm, nog steeds in gebruik.

Was het een collectieve uitvinding of was het één genie die ontdekte dat je met circa 25 tekens alles kon schrijven wat nodig is: van de meest poëtische gedachte tot de meest nuchtere berichtgeving. Zeker is dat het alfabet in de 13e eeuw voor onze jaartelling is uitgevonden, respectievelijk ontwikkeld, in Semitische streken, waarschijnlijk door de Feniciërs die voor hun handelscontacten een eenvoudige schriftvorm nodig hadden. Spijkerschrift en hërogliefen konden alleen door een kleine elite begrepen worden. Oorspronkelijk stelde ieder teken een medeklinker voor, zoals dat nog steeds in het Hebreeuws het geval is.

Door de Fenische handelscontacten in het Middellandse zeegebied verspreidde het alfabet zich in de regio. De Grieken namen het vanaf de 8e eeuw voor Christus over en voegden tekens voor klinkers toe. Daarmee vormden zij de bron voor het ontstaan van moderne schrijfwijzen in Europa.. De Grieken schreven op wastabletten zoals op afbeeldingen op vazen te

zien is. Verzamelaars van inktpotten moeten nog even geduld hebben. Bekend is het fresco met het beeld van de dichteres Sappho, door Lucianus 'De honingzoete glorie van Lesbos' en door Plato 'De tiende Muze' genoemd. Peinzend houdt zij haar schrijfstift en toegeklapte wasplankje in de hand.

In de vijfde eeuw voor Christus adopteerden de Romeinen het Griekse alfabet maar zij pasten een aantal tekens aan. Dat is het alfabet dat tot ons gekomen is, al werden verschillende 'moderne' letters zoals G, W, Y en Z pas later toegevoegd. De letters J en U kwamen er pas in de middeleeuwen bij.

Ook de Romeinen maakten bij het schrijven gebruik was wasplankjes maar daarnaast schreven zij officiële teksten op papyrusrollen en ook met inkt op hout. Van deze laatste hebben echter niet veel voorbeelden de tand des tijds overleefd.

Wie met inkt schrijft heeft een inktpot nodig en die zijn bij opgravingen dan ook gevonden, maar deze zijn meestal van aardewerk of brons. Exemplaren van glas zijn zeldzaam.

Boven; 'Het Schrijversechtpaar', een Pompeiaans fresco. Zij houdt een stylus en een wasplankje in de hand; hij een papyrusrol.

Links; Fragment van een Pompeiaans fresco met afbeelding van wasplankjes en een papyrusrol.

Links; Eenvoudige intpot van klei, met loden deksel en schrijfstift, 1e eeuw. Gevonden in Caerleon (Wales, GB) waar een belangrijk Romeins fort en een badhuis zijn gevonden. Rechts; Bronzen inktpot met gedecoreerd deksel, helaas in slechte staat. Gevonden in het Romeinse grafveld in de Voorstadslaan, Nijmegen. Coll. Museum Valkhof.

Links; Bronzen inktpot, gevonden in Pompei. Rechts; De attributen van een Romeinse publieke schrijver: een aan de gordel op te hangen bronzen inktpot en een schrijfstift. 1e eeuw. Gevonden in de Tiber te Rome.

Links; Twee inktpotten, coll. Römisch Germanisches Museum Keulen en te zien tijdens de belangrijke expositie aldaar, begin 2017. Midden; Glazen inktpot met deksel, 4e-5e eeuw, uit de collectie van ons voormalig lid Paul Cuperus (1947-2009). De oortjes dienden wellicht om de inktpot aan een kettinkje mee te kunnen dragen. H. 6,7 cm. Foto uit Paul Cuperus' boek 'A Collection of Roman Glass', december 2008. Rechts; Inktpot met deksel, afkomstig van een ander, soortgelijk object. H. 7 cm. 1e eeuw. Coll. Newark Museum, USA. Onder; Groen en wit gemarmerde glazen inktpot, 1e-3e eeuw. H. 5,6 cm. Coll. Toledo Museum USA.

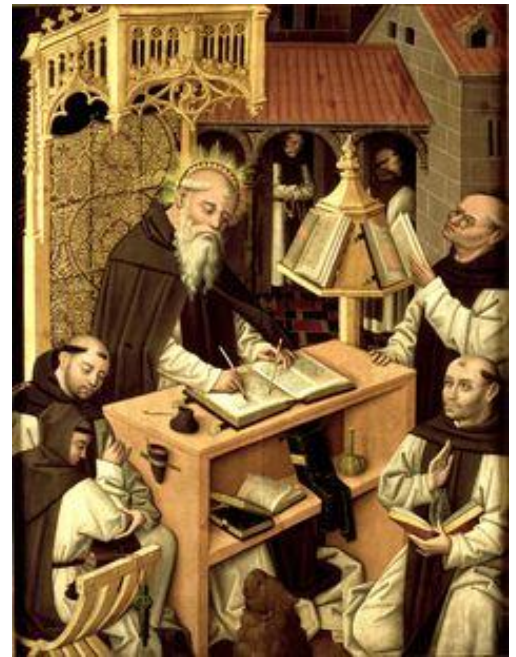
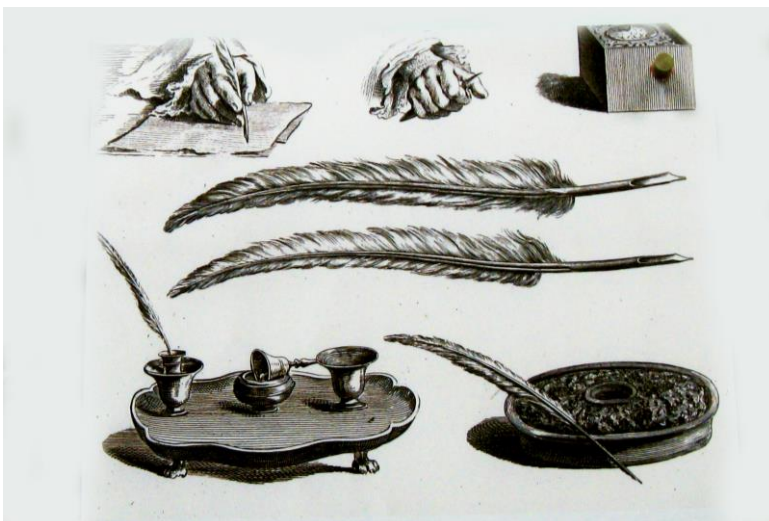

Boven; Johannes de Evangelist. Frans miniatuur, ca. 1400.

Onder; Loden inktpot, 16e eeuw. Nederlandse bodemvondst.

Bronzen inktpot, Frans, 17e eeuw.

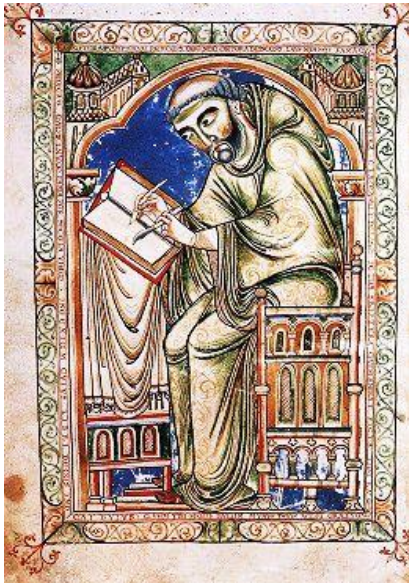
Met het ineenstorten van het Romeinse Rijk braken lange eeuwen van geestelijke duisternis aan voor Europa. Zoals zoveel andere vaardigheden bleef het beoefenen van de schrijfkunst echter behouden dankzij het werk van monniken die de heilige Evangelieën kopiëerden (en daarbij een eigen interpretatie volgden zodat in later tijd Erasmus, op zijn reis langs diverse kloosters, geen twee versies gelijk aan elkaar aantrof!).

Geschreven werd met de schrijfstift, waarin een split was aangebracht die als capillaire buis fungeerde waardoor de inkt werd vastgehouden. Dat principe is tot op de huidige dag bij stalen pennen gehandhaafd.

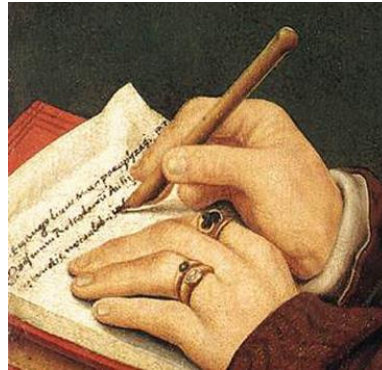
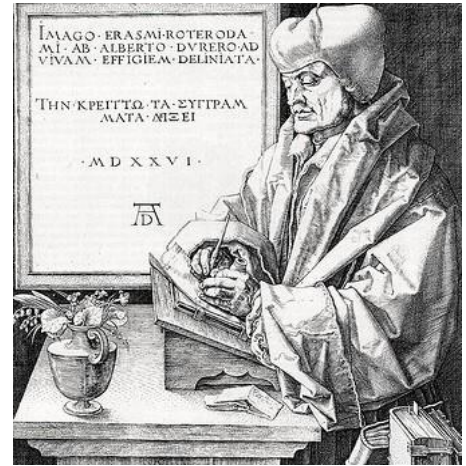
Tot in de elfde eeuw werden handschriften vooral in kloosters gemaakt, in het zogenaamde scriptorium (van het Latijnse *scribere* = schrijven). Met de opkomst van de kathedraalscholen in de twaalfde eeuw, en universiteiten in de dertiende eeuw, verschenen er in de buurt van deze onderwijscentra ook boekateliers, waar handschriften gemaakt en verkocht werden.

Men neemt aan dat in het begin van de 8e eeuw het schrijven met een ganzenveer is uitgevonden. Daartoe nam men van een levende gans in het voorjaar de eerste vijf pennen van de linkervleugel, althans voor rechtshandigen. Vanwege de kromming werd voor wie links was werd de rechtersvleugel gebruikt. Een vaardig schrijver moest ook nog goed met het pennenmes kunnen omgaan. De veer kreeg een gespleten punt en indien men eerst aan de pen likte nam de schacht voldoende inkt op voor zeven tot tien letters. Dat bracht de schrijver E.J. Potgieter (1808-1875) er toe om in een schotschrift op een kantoorklerk de neerbuigende term 'pennelikker' te gebruiken, een term die nog steeds geen compliment betekent.

Boven; Schrijvende monnik. In de rechterhand een gebogen pen, waarschijnlijk een ganzenveer. In de linker hand een inktkoker. Miniatuur uit 1170.

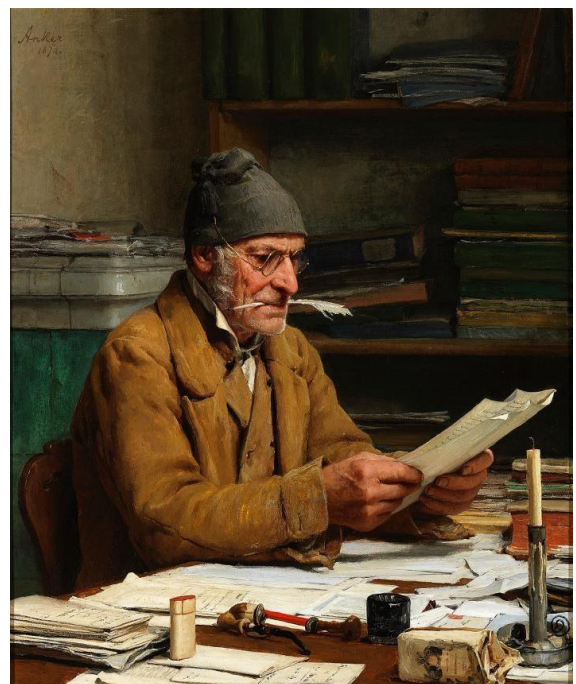

*Twee maal een schrijvende Erasmus.
Links; Schildering door Hans Holbein de Jongere, 1523.
Rechts; Kopergravure door Albrecht Dürer, 1526. Coll. Rijksprentenkabinet, Amsterdam.
Geheel links; De schrijvende handen van Desiderius Erasmus door Albrecht Dürer, 1523. Coll. Louvre Parijs.*

Na 1350 leerden men ook buiten de kloostermuren de schrijfstift te hanteren. Hoewel de ganzenveer toen al 600 jaar bekend moet zijn geweest kan men echter moeilijk afbeeldingen vinden waarop die te zien is. In veel gevallen gebruikt de afgebeelde figuur een schrijfstift. Soms wordt de inktkoker daarbij in de linkerhand gehouden. Toch moet het gebruik van de ganzenveer wijd en zijd verspreid zijn geweest en daarmee het gebruik van naast de schrijver op tafel staande inktpotten. Dat laatste ging des te meer gelden na het uitvinden van de stalen kroontjespen in het begin van de 19e eeuw.

Hieronder van links naar rechts; 18e eeuwse inktpot voor gebruik aan boord van schepen; 19e eeuwse bureau inktpot; Schilderij uit 1875 'Der Gemeindeschreiber' van de Zwitserse kunstenaar Albert Anker (1831-1910)

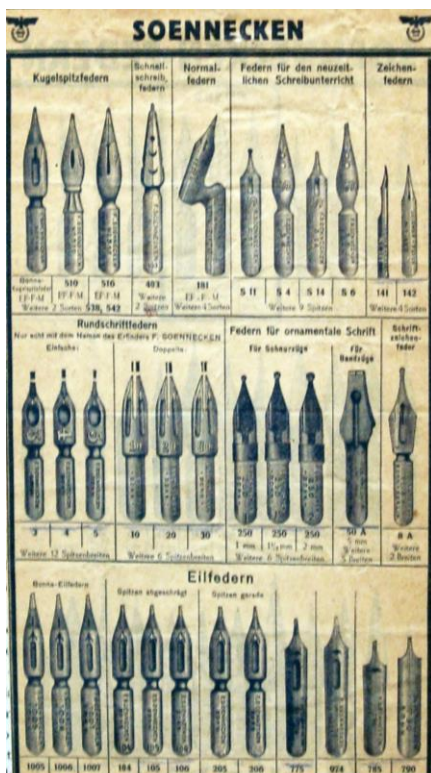
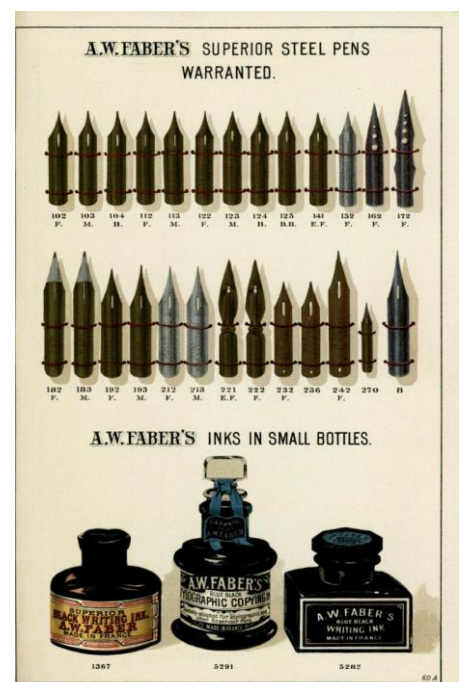

Links; Bureaustel met inktpotten, zandstrooier en ganzenveren pennen. Coll. Bols Erfrgoed.

Rechts; Zeer zeldzame Chinese glazen schrijfset. Was te zien tijdens een tentoonstelling in het Metropolitan Museum of Art, 2010.

In 1822 vond een inwoner van Birmigham, John Mitchell, een methode uit om stalen pennen machinaal te vervaardigen. Deze goedkope 'kroontjespennen' brachten schrijfgerei nu binnen bereik van velen en hebben enorm bijgedragen aan de afname van analfabetisme in de loop van de 19e eeuw. Birmingham werd op slag het centrum van de internationale pennenindustrie. Pas in 1842 startte de eerste pennenfabriek in Duitsland. Dat gebeuren viel samen met het streven naar beëindiging van kinderarbeid in Europa. In Engeland was al in 1802 een kindernetwet aangenomen en vanaf 1819 gold er een verbod op arbeid beneden 9 jaar. De eerste sociale wet in Duitsland dateert van 1839 en in Frankrijk van 1841 maar in Nederland, waar volgens de dichter Heinrich Heine alles 30 jaar later gebeurde, werd pas in 1973 een wetsvoorstel ingediend om arbeid te verbieden voor kinderen beneden 12 jaar en tevens leerplicht in te voeren voor kinderen van 8-12 jaar. Het een kan namelijk niet zonder het ander, wil je de kinderen niet op straat laten rondzwerven. Na veel tegenstand van confessionele partijen, die het recht op bijzonder onderwijs wilden bedingen, werd de wet in afgeslankte vorm in 1874 aangenomen, al gold voor de glasindustrie door gebrek aan mechanisatie, lange tijd een uitzondering. Met de leerplicht brak ook in Nederland de glorie van de inktpot aan al hielden veel scholen het bij het gebruik van griffel en lei, iets waar trouwens in de oorlogsjaren 1940-1945 opnieuw gebruik van gemaakt werd.

Die vroege inktpotjes voor gebruik thuis of op kantoor verdienden qua vormgeving niet de schoonheidsprijs; vaak slordig gemaakt van 'basterd'glas, soms met een groef voor de pen en met een kurk gesloten. De eerste fabriek van bakelieten schroefdoppen in Nederland, die van de gebroeders van Niftrik in het Brabantse Putte, startte pas in 1934. In de schoolbanken zat een loden of keramiek inktpotje dat met een schuifje kon worden afgesloten. Regelmatig kwam de juffrouw langs met een navulfles. Dat kon de standaard 'Bandinktfles' zijn of een van de met schroefdop gesloten recht-toe-recht-aanflessen van een type dat internationaal in gebruik was. In de schaarste-periode 1940-1945 werd daarvoor elke fles gebruikt waarop men de hand had kunnen leggen.

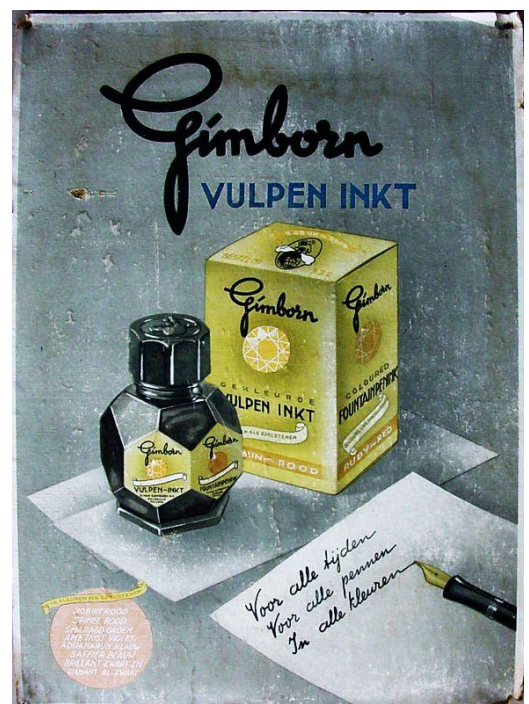
Al met al was het schrijven met een kroontjespen nog een heel gedoe. Er was altijd de kans dat je brief of document door spatten en vlekken bedorven zou worden en ook het regelmatig indopen van de pen zorgde voor de nodige ongelukken, van spatten tot het omstoten van de inktpot toe. Daarom werd gedurende de gehele 19e eeuw gezocht naar een systeem om iedere schrijfpenn zijn eigen inktreservoir te geven. Zoals bij zoveel technische zaken kwam ook hier de oplossing uit Amerika. In 1839 vond Charles Goodyear het vulcaniseren van rubber uit en daarmee kon een penreservoir worden gemaakt. Lewis Edson Waterman (1837-1901) kreeg in 1884 het eerste patent op een vulpen, vijf jaar later gevolgd door dat van George Saffort Parker, een telegrafist die niet rond kon komen van zijn salaris en daarom pennen was gaan verkopen en repareren en.. uitvinden!

De introductie van vulpennen betekende niet alleen dat ieder zijn schrijfgerei bij zich kon dragen maar voerde vanaf de jaren 1930 ook tot een vernieuwende trend in de vormgeving van inktpotjes. Wellicht voerde de verbeterde kwaliteit inkt, die nu absoluut niet meer mocht klonteren en gelijkmatig uit de pen moest vloeien ook tot een groter zelfbewustzijn van de producenten. Die zaten grotendeels in het Oosten van het land, zoals als Klutman in Terborg, Neelmeyer in Apeldoorn (die later door de plaatsgenoot Talens zou worden overgenomen maar die tot het laatst toe een ganzenveer in de reclames bleef vertonen) en Gimborn in Zevenaar.

Deze laatste firma vroeg Andries Copier een speciaal flesje te ontwerpen voor vulpeninkt. Dat werd het bekende 'knikkerflesje' dat alvorens het te openen moest worden omgedraaid zodat het bovenste reservoir zich kon vullen en dat in gemoderniseerde vorm, vergezeld van een kleiner broertje, de *baby langhals*, jarenlang dienst heeft gedaan.

In 1934 vroeg ook Talens aan Copier een flesje voor vulpeninkt te ontwerpen. In 1938 werd dat gevolgd door twee modellen navulflessen. Eén daarvan was van een lekvrije sluiting voorzien. Op school werd immers nog gewoon met de kroontjespen geschreven. Ook Talens ging mee in de trend naar luxere vormgeving van hun verpakking.

Eén daarvan was een

variatie op een inktfles die door de oud-Bauhaus leerling Wilhelm Wagenfeld (1900-1990) was ontworpen ten behoeve van de Pelikan inktfabriek in Hannover, die vanaf 1929 ook vulpenen was gaan fabriceren. Wagenfeld werkte voor de Lausitzer Glaswerk AG, waar ook deze 'Knickflasche' werd gemaakt. Hoewel hij de grootste bekendheid heeft gekregen door zijn lampen is ook deze inktfles uit 1936 een icoon geworden. Waar de Talensfles gemaakt is weet ik niet maar tijdens mijn onderzoek voor de eerste uitgave van 'In Glas Verpakt' stuitte ik in het Talens archief op een afbeelding in een catalogus uit 1904 die mij deed afvragen wie er nu bij wie afgekeken kan hebben.

No. 422 K.

Een ander eigenaardig model, met een verticale opening voor de vulpen, was wat Amerikaanse verzamelaars een 'Turtle Inkwell' noemen. En verder leverde Talens een groot aantal inktsoorten voor tekenaars en kunstenaars onder de merknaam 'Rembrandt' verpakt in miniscule flesjes. Dat doen ze nog steeds, maar grotendeels niet meer in glas verpakt.

In 1938, hetzelfde jaar als waarin Wagenfeld en Copier hun creativiteit loslieten op het vormgeven van inktpotjes, was iemand anders bezig met een uitvinding die het gebruik van schrijfpennen grotendeels overbodig zou maken. De Hongaarse journalist László Bíró patenteerde in dat jaar zijn idee voor een balpen al duurde het nog tot 1945 voor de juiste inkt er voor ontwikkeld was en een uitvoering beschikbaar kwam die niet lekte. De Britse regering kocht de licentierechten er van aan omdat de op grote hoogte vliegende piloten van de R.A.F. geen vulpen konden gebruiken. De andere krijgsmachtonderdelen volgden al spoedig en dat maakte het nieuwe schrijfgereedschap snel populair.

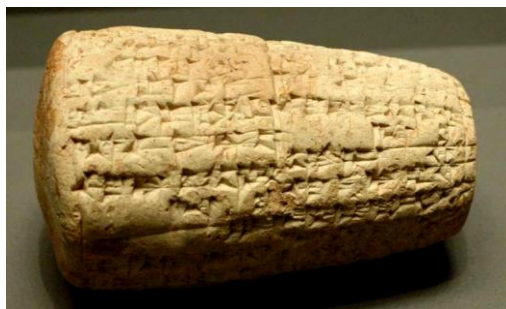
De Amsterdamse beeldhouwer Hans 't Mannetje (1944-2016) was een meester in het maken van moderne gevelstenen waarvan een groot aantal in Amsterdam te vinden is, maar hij hakte bijvoorbeeld ook (in 1976) een complete geveltopversiering, zoals dat aan het huis aan de Amsterdamse Raamgracht no. 17.

In 1974 maakte hij een gevelsteen voor een Amerikaanse schrijversechtpaar dat in Amsterdam kwam wonen. Het jaartal 1642 slaat op het bouwjaar van het huis.

We kunnen geen betere illustratie bedenken om dit artikel te besluiten: twee inktpotten met ganzenveren en daaronder een handvol balpennen.

SUMMARY

Left; Clay cone with cuneiform writing. Right; The Cyrus cylinder (British Museum) describing in Acadian cuneiform the king's conquest of Babylon, 539 B.C.

Stamp issued in 1971 at the occasion of the celebration of 2.500 years Persian Empire. The party, organized by the then Shah Reza Pahlavi and attended by royalty and heads of state from all over the world, is considered to have been the most lavish, extravagant and squandering ceremony ever.

Under; Stamp commemorating 150 years deciphering of the hieroglyphs.

pictograms that had intrigued so many for centuries. Although the ancient Egyptians had for daily and profane use a second, less complicated system, the Demotic writing. However, we thank the existence of our alphabet to the Phoenicians who, somewhere during the 13th century B.C. , created a system with 25 characters , based on the Mesopotamian cuneiform characters, with which they could express all they needed for maintaining trading contacts. During the 8th century the Greeks adopted the system, adding vowels to it and 300 years later the Romans did the same, thus creating the basics of the alphabet as we know it today. It is one of the great wonders of the human mind that it found a way to express the most poetic thoughts as well as the most prosaic news with the use of only 26 letters. Phoenicians wrote in clay, Greeks and Romans too, wrote on wax tablets but Egyptians had invented how to cut the stems of the *Cyperus papyrus* to make a material to write on that would accompany the development of civilisation for more than 4000 years. Papyrus became the standard writing material of the Romans and their inkwells are probably the oldest in the world. Most of them

Three Roman inkwells, 1st century, resp. made from clay, lead and glass.

are made from clay, sometimes from lead. Roman glass inkwells are rare.

With the decline of the Roman Empire the art of writing declined also and was primarily maintained in monasteries where monks copied the Holy Scripture and other sacred manuscripts. It was not before 1350 that the art of writing was practised outside the walls of the cloisters but it remained an occupation for the rich and well-educated. Their inkwell could be a simple pewter affair or a sophisticated Tiffany design. By then the simple wooden writing sticks had already for 600 years been replaced by quills; goose feathers. Those were taken in springtime from the wings of a living goose, pointed and furnished with a split that worked as a capillary tube to hold the ink.

It seems matter of course that we learn to read and write but it has cost mankind thousands of years to develop a system of symbols with which one could convey thoughts and messages. Scientists assume that about 3.300 B.C. the first cuneiform characters were used to facilitate trade. 1500 years later one was able to write stories with it, such as the epic poem of Gilgamesh with its account of the Great Flood, the echos of which can be heard in the Bible book of Genesis. Cuneiform writing, originally a simplification of pictograms, was done by making impressions in clay cones or tablets with a pointed reed that were then baked, or they were chiselled in stone. In both methods they became

most durable so that today scientists have a large amount of material to study. However, it was thanks to an inscription praising the great deeds of Darius I in three languages, one of them in old-Persian, on a rock-face of the mountain Behistun in todays Iran, that enabled the German scientist Georg Friedrich Grotefeld (1775-1853) and the English diplomat Henry Rawlingson (1810-1895) to decipher at least part of the text.

A similar story can be told about the deciphering of the Egyptian hieroglyphs, thanks to the discovery, in 1799, during Napoleon's campaign in Egypt, of the Rosetta Stone that also had an inscription in three languages, one of them Greek. In 1822, the French scientist François Champollion (1790-1832) , succeeded for the first time in unravelling the secret of the Egyptian

A pewter inkwell with glass reservoir attached to a round plate for use on board ships. Two luxurious Tiffany desk inkwells.

Early in the 19th century the metal pen came into being. In 1822 Johan Mitchell, from Birmingham, invented a way to produce them mechanically and this fact contributed considerably to the fight against illiteracy. Acts against child labour, such as the laws in England

(1819), Germany (1839) and France (1841) were of little use to children if they did not coincide with compulsory education. However, once children attended school they gradually made up their skills in reading and writing and with it came the demand for inkwells.

Those in use in Europe were mostly utility bottles, rather plain and, in the early years, often roughly made. They lacked the variety in colour, content and shape that is so characteristic for early American inkbottles that makes them very popular with bottle collectors.

Above; Collection of standard Dutch 'Band' inkbottles, 19th – early 20th century, used for storage, refill as well as writing.

From left to right; An English, a French and a Dutch inkwell for personal use; A German, a French and a Dutch storage resp. refill bottle.

It was not before the introduction of the fountain pen, an American invention from the 1880's, that European ink producers were introducing bottles of a more sophisticated design, such as the famous bent 'Bauhaus' inkwell, designed by Wilhelm Wagenfeld (1900-1990) or the elegant inkbottle designed by the well-known Dutch designer Andries Copier (1901-1991) who seemed to have been inspired by a codd bottle. Both bottles are from 1936, the same year that the Hungarian László Bíró patented his idea for the ball point pen. It would take till 1945, after having been successfully used by pilots of the R.A.F. during the war, for this new invention to be introduced to the market where it soon started to replace the use of pens and inkwells.

